

Mottagare
Regionstyrelsen

Remiss. Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner (SOU 2026:32)

Förslag till beslut

- Upprättat yttrande inges som Region Gotlands svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning

Region Gotlands svar på remissen för delbetänkandet *Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner* (SOU 2026:32). Utredningen som handlar om kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, och vilka incitament kommuner har, kommenteras utifrån Gotlands särskilda förutsättningar.

Ärendebeskrivning

Utredningens uppdrag är att öka tempot i industrins gröna omställning genom koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen. Utredningen ska även identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder. Detta delbetänkande handlar om kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Utredningen har analyserat kommuners incitament för att attrahera och ta emot dessa stora etableringar och vilka utmaningar det kan medföra för den enskilda kommunen.

I kartläggningen från 2025 tittade utredningen främst på investeringar på minst 100 miljoner kronor. Undersökningen visade tecken på att kommuner blivit mer osäkra vad gäller viljan att ta emot stora företagsetableringar och expansioner. Osäkerheten beror till stor del på att det finns en förskjutning i tiden mellan de kostnader och intäkter som mottagandet medför för en kommun. Ofta behöver kommunen göra kostsamma och oftast lånefinansierade insatser för att kunna ta emot etableringen/expansionen, till exempel bygga fler bostäder eller utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen. Kommunens viktigaste incitament när företag etablerar sig eller expanderar på orten, är att det kan leda till att fler flyttar till kommunen och att skatteintäkterna därmed ökar. Men denna fördel uppstår oftast på lite längre

sikt. För en kommun kan det därför innebära en risk att ta emot en stor företagsetablering/expansion. Till det bidrar även att man i förväg inte säkert kan veta vare sig om företagets investering i slutändan får den planerade omfattningen eller hur den i praktiken påverkar inflyttningen till kommunen och kommunens skatteintäkter.

För staten är det viktigt att de mottagande kommunerna har rimliga förutsättningar att hantera de åtaganden som investeringarna bär med sig. Utredningen konstaterar att stora etableringar och expansioners påverkan på den offentliga ekonomin är asymmetriskt fördelad, på så vis att kommunen behöver stå för en stor del av kostnaderna men att staten får en större del av intäkterna.

I delbetänkandet lämnas följande förslag och bedömningar:

Statligt stöd och rådgivning

Bedömning:

Statens stöd till kommuner vid stora företagsetableringar och expansioner behöver stärkas

Förslag:

- En permanent statlig rådgivningsfunktion inrättas hos Business Sweden.
- Funktionen ska ge både allmän rådgivning och särskilt stöd i strategiskt viktiga etableringar.
- Kriterier ska tas fram för när kommuner kan få mer aktivt stöd.

Ekonomisk riskavlastning

Bedömning:

En statlig kreditgaranti är inte en lämplig lösning för kommunernas samlade ekonomiska risk.

Förslag:

- En **incitamentspeng** på totalt 200–250 miljoner kronor under fem år införs som riktat statsbidrag.
- Stödet ska kunna användas för exempelvis planering, infrastruktur, tillstånd, miljö, utbildning och arbetsmarknadsinsatser.
- Tillväxtverket föreslås administrera stödet.

Bostäder och infrastruktur

Förslag:

- En hyresförlustgaranti införs för att öka byggandet av hyresbostäder.
- Ett räntebidrag införs för personer som flyttar till nya småhus i etableringskommuner.
- En tillväxtpott på 100 miljoner kronor per år införs för relevant transportinfrastruktur.
- Trafikverket ska se över medfinansiering och förskottering samt analysera hur staten kan ta ansvar för vissa kostnadsökningar.

Kompetensförsörjning

Bedömning:

Stora etableringar kan skapa brist på arbetskraft och öka belastningen på kommunernas verksamheter.

Förslag:

- Flyttstöd bör underlätta för arbetslösa att flytta till kommuner med arbetskraftsbehov.
- Extra statsbidrag till yrkesutbildning vid stora etableringar bör införas.
- Regeringen bör utreda möjligheten att skriva ned studieskulder för akademiker som bosätter sig och arbetar i etableringskommuner.

Sammanfattande bedömning:

Staten bör ta ett större ansvar för att **stötta kommuner ekonomiskt, praktiskt och kompetensmässigt** vid stora och strategiskt viktiga företagsetableringar.

Bedömning

Region Gotland ställer sig i huvudsak positivt till utredningens förslag, men anser att de måste utformas med hänsyn till olika territoriella förutsättningar, såsom Gotlands perifera ö-läge. Region Gotland vill också understryka vikten av att regeringen och statliga myndigheter tillämpar EU:s nya ö-strategi i alla frågor som rör Gotland.

Gotland, med sitt unika ö-läge och pågående industriella klimatomställning (exempelvis inom cementindustrins energiomställning), är i starkt behov av de statliga riskavlastningsmekanismer som föreslås. Men de förslag och bedömningar som görs av utredningen är i många fall inte applicerbara på en kommun som Gotland. Utredningen resonerar kring att åtgärder behöver anpassas efter typ av kommun, geografi och andra förutsättningar men anger samtidigt Business Swedens definition av så kallade High Potential Investments (HPI) som riktmärke. Enligt Business Sweden bör en HPI omfatta minst 1 miljard kronor i investeringsbelopp och minst 500 arbetstillfällen, men beroende på investeringens karaktär kan även lägre nivåer accepteras.

En sådan nivå kommer sannolikt bara uppnås på Gotland under begränsade perioder, som vid Heidelberg Materials senarelagda omställning till eldriven produktion eller nybyggnation av elkabel från fastlandet. Detta ger då endast tillfälligt en större ökning i arbetstillfällen, samtidigt som ett sådant uppbyggnadsskede kan medföra stora tillfälliga resursbehov för kommunen i form av boende och social service för inflyttande byggarbetare – behov som inte genererar några framtida skatteintäkter.

Det är många kommuner i Sverige som inte kommer kunna ta del av utredningens förslag med de kriterier och den kravnivå som föreslås ovan. För den regionala utvecklingen och ekonomin i dessa kommuner är det emellertid fortfarande mycket viktigt med etableringar, oavsett etableringens storlek. För kommuner som Gotland är det viktigt att kommentera utredningens förslag med utgångspunkt från kommuners olika specifika förutsättningar – som i Gotlands fall det unika ö-läget.

Region Gotland anser att det är viktigt att staten tar ansvar för att stödja etableringar i hela Sverige. Detta innebär således att utredningens förslag behöver vidareutvecklas så att även kommuner som Gotland ska kunna vara föremål för större, såväl som mindre, företagsetableringar och företagsexpansioner med åtnjutande av statligt stöd. Region Gotland anser att detta behöver beaktas i denna utredning eller i en framtida utredning.

Utöver frågan om etableringarnas storlek lyfter Region Gotland i sitt yttrande flera andra territoriella förutsättningar som utredningen behöver beakta:

- att folkbokföring i den mottagande kommunen säkerställs så att skatteintäkterna faktiskt tillfaller kommunen,
- att den stora mängden riksintressen på Gotland (367 stycken) och de tillståndprocesser detta medför ses över,
- att det kommunalekonomiska utjämningsystemet inte fullt ut fångar merkostnaderna av ett extremt perifert ö-läge, samt
- att en särskild Gotlandsfond och en kalkstenspott – i linje med den föreslagna gruvpotten – bör övervägas.

Region Gotland pekar också på att kompetensförsörjningen försvåras av att Gotland har landets lägsta lönesumma per sysselsatt (350 000 kronor, index 76 för år 2024, att jämföra med Halland som har näst lägsta index om 86) i kombination med låg arbetslöshet och avsaknad av dagpendlingsmöjligheter, samt att en starkt segregerad bostadsmarknad försvårar nyproduktion i flera av öns mindre tätorter. Region Gotland vill avslutningsvis understryka vikten av att regeringen och statliga myndigheter tillämpar Europeiska unionens nya ö-strategi i alla frågor som rör Gotland.

För Gotlands del handlar det om att flera verktyg måste anpassas för att fungera effektivt i en funktionellt isolerad region (ö-läge) där traditionell arbetspendling över kommungränser är fysiskt omöjlig. Urvalet måste ta hänsyn till relativ storlek (etableringens storlek i förhållande till kommunens

bofasta befolkning). En eller flera mindre etableringar på Gotland får stora strukturella effekter lokalt, även om investeringen i kronor räknat understiger de summor som exemplifieras med ovan. Förslagen behöver relateras till andra politikområden såsom regional- och landsbygds politik där platsutveckling, även i kommuner som inte lyckas attrahera de riktiga stora etableringarna, stödjer Sveriges utveckling som motor för expanderande företagskommuner.

Beslutsunderlag

Remiss. Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, delbetänkande (SOU 2026:32)

Remissmissiv, inkom 2026-06-02

Remissvar Region Gotland daterad 2026-09-17

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-09-17

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Klimat-och näringslivsdepartementet (Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ivana.vujic@regeringskansliet.se. Ange diarienummer KN2026/01343 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.)